

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ιθ'

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι σφ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ σφ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχίονται ἀπὸ 10 Μαρτίου 1885
1 Ἰανουαρίου ἐκαστοῦ ἔτους καὶ εἶνε ἑτησίαις. — Γραφεῖον Διδού. Ἐπι τῆς Λεωφ. Πανεπιστημίου 89.

ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ

[ΕΠΙ ΤΗ: 83, ΕΠΕΤΕΙΩ: ΤΗΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΑΥΤΟΥ]

Ὁ γνωστός μυθιστοριογράφος Ὠνέ, προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τῆς παρισινής ἐφημερίδος *Zit-Bla*ς νὰ συμμεθέξῃ εἰς τὸ πρὸς τιμὴν τοῦ Βίκτωρος Οὐγκῶ δημοσιευθὲν ὑπ' αὐτῆς ἐν εἰδῇ παραρτήματος λεύκωμα αὐτογράφων τῶν ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ἐπισήμων θαυμαστῶν του, ἐπέστειλε τὴν ἐξῆς καὶ ἐν τῷ *Δελτίῳ* τῆς *Ἐστίας* ἤδη μετενεχθεῖσαν σκέψιν:

« Μὴ γράφετε ἐν πεζῷ ἢ ἐμμέτρῳ λόγῳ ἐπαίνους πρὸς τιμὴν του. Γράψατε μόνον ἐπὶ λευκοῦ χάρτου *Βίκτωρ Οὐγκῶ*. Τὸ ὄνομά του τὰ λέγει ὅλα ». Ἡ ἔκφρασις αὕτη τοῦ γάλλου συγγραφέως φαίνεται ἴσως καθ' ὑπερβολὴν ποιητικὴ. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἡ ἔννοια αὐτῆς δὲν παύει νὰ εἶνε καθ' ὀλοκληρίαν ἀληθής. Πράγματι καὶ μόνον τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ γραφόμενον ἐπὶ τοῦ χάρτου δὲν εἶνε ἀπλοῦν διακριτικὸν τοῦ φέροντος αὐτὸ ἀπὸ τῶν ὁμοίων του, ἀλλὰ συγχρόνως ἀποτελεῖ τὴν εἰς δύο λέξεις καλλίστην σύνοψιν ὅλου τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου ἐκείνου, εἰς ὃν ἀπενεμήθη σχεδὸν μοιραίως. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γερμανικῇ *hugo* εἶνε ἀκριβῶς τὸ ἀντίστοιχον τῆς λατινικῆς λέξεως *spiritus* ἢ τῆς ἑλληνικῆς ἔμπνευσις, ψυχὴ, πνεῦμα. Σχεδὸν δέ ἅμα τῇ γεννήσει του βαπτισθεὶς, διότι ἦτο τόσῳ ἀσθενικῆς ὄψεως καὶ τόσῳ ἀδυνάτου σωματικῆς κατασκευῆς, ὥστε ὀλίγα περὶ τῆς διατηρήσεώς του εἰς τὴν ζωὴν παρείχοντο ἐλπίδες, παρὰ μέλλοντος τινοῦ κατὰ τοῦ Ναπολέοντος συνωμότου τουφμισθέντος κατὰ τὸ 1812, ἔλαβε καὶ τὸ κύριον αὐτοῦ ὄνομα *Victor*, ὅπερ εἶτε προτασσόμενον εἶτε ἐπιτασσόμενον συμπληροῖ τὴν ἔννοιαν τοῦ πρώτου, ἀποτελοῦν μετ' αὐτοῦ φράσιν, ἣτις δὲν δύναται νὰ μεταφρασθῇ ἄλλως ἢ *ψυχὴ θριαμβεύουσα, πνεῦμα νικηφόρον*.

Τὴν σημασίαν ταύτην τοῦ ὀνόματός του ὁ Οὐγκῶ οὐδέποτε διέψευσε· καὶ ἂν κατὰ τύχην συνέβαινε νὰ γεννηθῇ ὑπ' ἄλλο τι κοινὸν ὄνομα καὶ ἤδη περὶ τὸ τέλος τοῦ σταδίου του ἐζήτητο ἐν ὄνομα καταάλληλον, δυνάμενον νὰ ἐκφράσῃ ἐν τῇ μεγαλητέρᾳ συντομίᾳ ὅλην τὴν μακρὰν ἱστορίαν τῆς μεγαλοπρεποῦς πάλης, ἣν διεξήγα-

γεν ἡ Γαλλία καὶ συνεπῶς ἡ ἀνθρωπότης κατὰ τὰ τρία πρώτα τέταρτα τοῦ παρόντος αἰῶνος καὶ ἦν συνεκέντρωσε καὶ ἐπροσωποποίησεν ὁ λευκόθριξ πρεσβύτης πρὸ τοῦ ὁποίου παρήλασαν φρενητιῶντες ἐξ ἐνθουσιασμοῦ οἱ Παρίσιοι τὴν 14 Φεβρουαρίου, τῆς ἐλευθερίας κατὰ τοῦ δεσποτισμοῦ, τῆς προόδου κατὰ τῆς ὀπισθοδρομήσεως, ἂν ἐζητεῖτο τοιοῦτο ὄνομα διὰ νὰ δοθῇ εἰς αὐτόν, δὲν θὰ εὑρίσκετο ἄλλο ἢ τοῦτο, τοῦ παλαιόντος καὶ νικῶντος ἐπὶ τέλους πνεύματος.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκῶ δὲν ἀντιπροσωπεύει μίαν φιλολογικὴν δόξαν, μίαν πολιτικὴν μεγαλειότητα ἢ μίαν κοινωνικὴν ὑπεροχὴν. Τὸ μέλλον θὰ ὑποτιμῆσῃ ἴσως κατὰ πολὺ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀχαινοῦς αὐτοῦ καὶ κολοσσαίου ἀλλὰ συγκεχυμένου καὶ ἀορίστου ἔργου, ὅπερ ἀποτελεῖ τραγωδίαν καὶ σάτυρα, μυθιστόρημα καὶ ἱστορία, φιλοσοφία καὶ ποίησις, εἰς τὰ ὁποῖα ὅλα μετὰ σπανίας ἐνεργητικότητος ἡσχολήθη, ὡς ὁ Βολταίρος κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα. Ἀλλὰ βεβαίως δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ τῷ ἀρνηθῇ τὴν εὐρείαν θέσιν, ἣν κατέλαβεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ 19^{ου} αἰῶνος, ἐξασκήσας τὴν ἐπιρροὴν τῆς μεγαλοφυΐας του ἐφ' ὅλων τῶν σπουδαίων πολιτικῶν, φιλολογικῶν ἢ κοινωνικῶν γεγονότων, ἅτινα ἐσημείωσαν τὴν πάροδον τῆς δημιουργικῆς ταύτης ἐποχῆς, ἣν γεννηθεὶς κατὰ τὸ 1802 ἐνεκαίνισε καὶ μέλλει αὐτὸς καὶ νὰ κλείσῃ ἀποθνήσκων μετ' αὐτῆς. Ἡ εἰδωλοατρικὴ ἐπομένως ἀποθέωσις ἦν ἀπονεμίει εἰς τὸν ποιητὴν ἡ Γαλλία τοῦ 19^{ου} αἰῶνος δύναται μὲν νὰ φαίνεται παράδοξος εἰς τοὺς ἄλλους λαοὺς, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀδικαιολόγητος, διότι ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ, ὅστις ἀντιπροσωπεύει ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὸ πνεῦμά της, ὅστις διηρμήνευσε ἐκφραστικώτερον παντὸς ἄλλου τὰ αἰσθήματα καὶ τοὺς πόθους της, ὅστις ἐψάλε τοὺς ἀγῶνας, τὰς θλίψεις, τὰς δυστυχίας, τὰς ἐπιθυμίας καὶ τοὺς θριάμβους της, τιμᾷ ἑαυτήν.

Ὁμολογουμένως ὅμως ἡ λατρεία αὕτη καὶ αἱ παντοειδεῖς ἐκδηλώσεις αὐτῆς ὑπερβαίνουσι πᾶν ὄριον, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ἐφικτὸν μέχρι τοῦδε, θαυμασμοῦ πρὸς ζῶντα ἄνθρωπον. Ἀπὸ ἐτῶν ἤρχισεν ὁ λίβανος καιόμενος πρὸ τοῦ βασιλέως τῆς φιλολογίας, ὡς τὸν ὀνόμασεν ὁ Ἄμποι, καὶ

οί κριτικοί ἠμιλλῶντο τίς πλειότερον νὰ ἀνυψώσῃ τὸν *Διδάσκαλον* ὑπὲρ πάντας τοὺς προϋπάρχοντας ἀλλοεθνεῖς συγγραφεῖς ἢ ποιητάς. Ἄλλὰ ἀπὸ πενταετίας ἰδίως χρονολογεῖται ἡ ἐπισημος καὶ πανδημος κατ' ἔτος ἐπαναλαμβανόμενη γουυλιετὰ ὀλοκλήρου λαοῦ πρὸ αὐτοῦ, ἡ ἐνιαυσία μέθη τῆς ὅσον ἐνεστι μεγαλοπρεπέστερας ἐορτάσεως τῆς ἐπετηρίδας τῆς γεννήσεως τοῦ μεγάλου των ἀνδρός, ἣτις καταλαμβάνει τοὺς Παρισίους, καὶ ὁ ἐκκωφαίνων θόρυβος τῶν γευμάτων, τῶν προπόσεων, τῶν ζητωκραυγῶν, τῶν ὕμνων, ὅστις ἀνέρχεται ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν πόλεων καταπλήττων τὸν λοιπὸν κόσμον.

Ἡ πρώτη ἀφορμὴ πρὸς τέλεσιν τῆς ἐορτῆς ἐδόθη ἐκ τῆς τῆ 25 Φεβρουαρίου 1880 συμπληρώσεως πεντηκονταετηρίδας ἀπὸ τῆς πρώτης τῆ 1830 παρασάσεως τοῦ *Βονάκη*. Μεγαλοπρεπὲς γεῦμα, εἰς ὃ παρεκάθησαν αἱ ἐπιφανέστατοι πῶν ἀντιπροσώπων τοῦ τύπου, τῆς φιλολογίας ἢ τῆς πολιτικῆς, ἐδόθη, εἰς ὃ συγκεκινημένος παρίστατο καὶ ὁ Βικτωρ Οὐγκώ, λόγων δὲ καὶ προπόσεων καὶ ὕμνων ἀπειρία ἐξερωνήθησαν, ἀπρηγγέλθησαν καὶ ἐπαιανίσθησαν πρὸς λάμπρυναν τῆς τελετῆς. Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν ἐν μέσῳ τῶν χειροροτημάτων τοῦ ἐθνουσιῶντος κοινοῦ παρεστάθη ἐν τῷ Γαλλικῷ Θεάτρῳ τὸ περίσημον δράμα. Ἡ λεωφόρος εἰς ἣν κατοικεῖ, ἀπὸ *Λεωφόρου* (*Eulw*), ὡς ἐκαλεῖτο ἔως τότε, μετωνομάσθη διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ μεγάλου τῆς ἡμέρας τὸ πλῆθος παρήλασε πρὸ τῆς οἰκίας του, ἐπευφημοῦν αὐτόν. Τῷ 1881 ἐπανελήθησαν πᾶ ἀυτὰ ἐπιτεινομένου μάλιστα τοῦ ἐθνουσιασμοῦ. Οὐδέποτε εἰς στρατηγὸν ἢ αὐτακράτορα τῆς Ρώμης ἐπανακάμπτοντα ἀπὸ νικηφόρου ἐκστρατείας ἐχορηγήθη ἡ ἔκτακτος τιμὴ καὶ ἡδονὴ τοιαύτου θριαμβοῦ. Διακόσμιαι χιλιάδες λαοῦ διήρχοντο ἐπὶ τέσσαρας ὥρας κάτωθεν πάλιν τῆς οἰκίας του καὶ αὐτὸς ἐπιφανόμενος εἰς τὰ παράθυρον ἤρεμος καὶ γαλήνιος ὡς πάντατε ἐχαιρέτα τὸν λαὸν του. Ἐκτότε ἐκάστη 26 Φεβρουαρίου παρερχομένη βλέπει τὰς αὐτὰς σκηνάς, ἡ δὲ ἐορτινὴ καὶ ὑπερέβαλε μάλιστα κατὰ τὴν ἐπισημότητα τὰς προγενεστέρας. Τὸ ἐτήσιον γεῦμα ἐγένετο πλουσιώτατον καὶ ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρον μάλιστα καὶ περιέργον, διότι πρὸς αὐτὸ συνεδέετο καὶ ἡ ἐναρξίς τῆς μεγάλης *Ἐθνικῆς* *Ἐκδόσεως* τῶν ἔργων τοῦ Οὐγκώ, ἣς τὸ πρῶτον τεῦχος εὗρον πρὸ τῆς θέσεως αὐτῶν οἱ παρχαλήσαντες. Εἰς τὰ συγκινητικώτερα δὲ τῶν ἐπισημῶν ἐδόκεν ἀφορμὴν ἢ πρὸ τῆς οἰκίας του συγῆτης παρέλασις. Αἱ θύραι ἠνοίχθησαν καὶ τὸ πλῆθος ἐπὶ ὥρας διήρχετο πρὸ αὐτοῦ. Γέρων τις λευκοπύγων ἀσχιθεὶς ἐπίτηδες ἐκ Βεζανσῶν, τῆς γενεθλίου πόλεως τοῦ Οὐγκώ, ἐγονυπέτησεν ἐμπροσθέν του ἀναμνηστικῶν αὐτῷ ὅτι ἦσαν συμπολίται. Μία παρισινὴ μάγκα, ἐξ ἐκείνων,

ὡς ἀπηναντίσεν ὑπὸ τὸν τύπον τοῦ *Gavroche* ἐν τοῖς *Ἀθλοῖς* παρετήρει αὐτόν ἐπὶ πολὺ ἐν ἐκστάσει· ὁ Οὐγκώ ἐκάλεσε τὸ παιδίον πλησίον του καὶ τὸ ἐφίλησεν ἐφ' ἑκατέρας τῶν παρειῶν. Γυναῖκες τοῦ λαοῦ ἤρχοντο καὶ ἐρριπτοντο κλαίουσαι εἰς τὰς ἀγάλας του. Γέροντες καὶ νέοι, ἐπιφανεῖς καὶ ἄσημοι δημοκρατικοὶ καὶ βοναπαρτισταί, ἀναρχικοὶ καὶ μοναρχικοὶ παντὸς φύλου, πάσης ἡλικίας καὶ πάσης ἀποχρώσεως ἀνθρώποι ἤρχοντο ἐκεῖ νὰ συνενωθῶσιν εἰς ἓν κοινὸν αἰσθημα, εἰς μίαν κοινὴν ἰδέαν, εἰς μίαν κοινὴν ἀνακραυγὴν. Τὴν ἐπιούσαν αἱ ἐφημερίδες ἐξέδωκαν ἰδιαιτέρα παραρτήματα ἀφιερωμένα ὅλα εἰς τὸν Οὐγκώ. Ὁ *Zil-Bias* δὲν ἐπρόφθανε νανατυπῶν τὸ ἀνάσπαστον γενόμενον φύλλον, ἐν ᾧ περιείχοντο τὰ προμνημονευθέντα αὐτογράφα τῶν συγχειρόντων τῷ Οὐγκώ ἐπισήμων ἀπανταχθὲν ἀτομικότητων. Ὁ δὲ *Φιγαρὸ* ἐδημοσίευσεν φύλλον, ἐν ᾧ περιείχοντο ζωγραφικὰ τινὰ σχέδια, σματα αὐτοῦ τοῦ Οὐγκώ καὶ περιεργότατον *Ἡμερολόγιον* τοῦ *Βικτωρος Οὐγκώ* ἀναρρολογηθέν ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ συγγραφέως *Louis Ulbach*, ἐν ᾧ ἐκάστη ἡμέρα τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐσημειοῦτο καὶ δι' ἑνὸς μεγάλου πολιτικοῦ, φιλολογικοῦ ἢ κοινωνικοῦ συμβάντος, οὗτος ἀφορμὴ ἦτο ὁ ποιητῆς ἢ εἰς τὸ ὅποιον ἔτυχε νὰ εἶνε ἀναμειμιγμένος. Ἐκ τῆς ἐορτῆς δὲ ταύτης ἣτις φέρεῖ πάλιν εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὰ χεῖλη ὄλων τὸ ὄνομα καὶ τὴν τόσον ποικίλον βίον τοῦ καὶ ἰδιαιτέρως συνδεομένου πρὸς τὴν Ἑλλάδα συγγραφέως λαμβάνοντες ἀφορμὴν, ἀφιερῶμεν ὀλίγας σελίδας τῆς *Ἐστίας* πάλιν εἰς αὐτόν, ἀφοῦ οὗτος ἀνήκει τόσον πολὺ εἰς τὴν τάξιν ἐκείνων, περὶ ὧν ὅσα καὶ ἂν γραφῶσι δὲν δύναται τις νὰ φοβηθῇ ὅτι ἡ κοινὴ περιέργεια πιθανόν νὰ κουρασθῇ, ἢ νὰ ἐξαντληθῇ τὸ θέμα.

Με πάσης ἀλγεινῆς ἀμοιβολίας κίνημα θὰ ὑπέδρχοντο οἱ γονεῖς τοῦ ἐν Βεζανσῶν τῆ 14 Φεβρουαρίου 1802 γεννηθέντος ἀσθενικοῦ καὶ ἐτοιμοθανάτου παιδιοῦ εὐέλπιδά τινα προσητείαν ὅτι τὸ νεογνόν, ὅπερ ἐκλαίον ἀνευ ζωῆς, ἀνευ ψυχῆς συνεσπειρωμένον μικροσκοπικόν ἐν τῷ λίκνῳ του, ὄχι μόνον θὰ ἔζη, ὄχι μόνον θὰ κατέκτα τὸν κόσμον διὰ τοῦ πνευματός του, ἀλλὰ καὶ, πλήρες ῥώμης καὶ ὑγείας, θάντευμαχέτο πρὸς τὸν θάνατον μέχρι γῆρατος ὅσῳ βαθέος τῶσά καὶ νεανικοῦ! Διότι ὁ θαλερώτατος προσβούτης, ὁ εἰσελθὼν ἦδη εἰς τὸ 84 ἔτος τῆς ἡλικίας του, εἶδε τὸ φᾶς ἠμυθανῆς καὶ μυσιούς διέτρεξε κινδύνους ὡς ἐκ τῆς εὐπαθοῦς αὐτοῦ κοσσεως, ὅτε ἦτο βρέφος. Ἄλλ' ἡ φύσις, ἣτις δι' οὕτως ἐπιφανὲς μέλλον προωρίζεν αὐτόν, δὲν ἔλειψε νὰ τῷ δωρῆσῃ καὶ ὅτι τῷ ἐχοσιάζετο διὰ νὰ ζῆσῃ: μητέρα, μέχρι μακίας ἀγαπῶσαν αὐτόν, καὶ πατέρα, ὅστις ἐξ ἀπαλῶν οὐχῶν ἐμελλε νὰ

τὸν συνειθίσθη εἰς τὰς σκληραγωγίας καὶ τὴν ἀτάξίαν τῆς στρατιωτικῆς ζωῆς; ἥτις ἐξῆψεν, ἀνύψωσεν, ἐκράτυνε τὴν φαντασίαν του καὶ τὴν κρίσιν του καὶ ἐνίσχυσεν, ἐσκήρυνεν, ἀπεχαλύθωσεν τὰ νευρά του. Διὰ τῶν ἀδιαλείπτων φροντίδων τῆς μητρὸς του κατάρθωσε νὰ διαφύγῃ τοὺς κινδύνους, οἵτινες ἐταλαιπώρησαν τὴν βρεφικὴν του ἡλικίαν. Ἄλλ' ὅταν ἔγεινε παιδίον καὶ ἠδύνατο νὰ ἴσταται ἐπὶ τῶν ποδῶν του, ἡ θέσις τοῦ πατρὸς του, ὃν ἦτο ὑποχρεωμένη νὰκολουθῆ ὅλη ἡ οἰκογένεια, ἐξέθηκεν αὐτὸ εἰς μωρίους νέους τεχνητοὺς κινδύνους, οὓς συνεπῆγον πᾶ συχνὰ ταξείδια, ἢ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετὰ ἀτελείας· μάλιστα τῆς τότε συγκοινωνίας μεταφορᾶ, ἢ ἀνώμαλος πολιτικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης καὶ αἱ παντὸς ἄλλου εἶδους ἀνησυχίαι.

Τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῆς νεανικῆς ἡλικίας τοῦ Οὐγκῶ εἶνε ἐκ τῶν περιεργότερων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν μᾶλλον ἀγνώστων.

Ὁ πατὴρ οὗτος τοῦ Οὐγκῶ ἦτο φοβερός ἄνθρωπος. Ὡς ὁ πατὴρ τοῦ Ἀλεξάνδρου Δουμά, ὅστις ἀφηγεῖται διὰ μακρῶν πάντα ταῦτα εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματά του, στρατηγὸς τῆς Μεγάλης Ἐπαναστάσεως, ἀφοῦ ἔλαβε μέρος εἰς ὅλας τὰς ἐμφυλίους ταραχὰς καὶ ὑπῆρξεν ἐκεῖνος, ὅστις συνέλαβεν ἐν Βανδέα τὸν περιφημον Charette, μὴ δυνάμενος νὰ ὑποτάξῃ τὴν ἐνεργητικότητά του εἰς τὴν ἡσυχον γαλήνην τοῦ οικογενειακοῦ βίου, προσέφερε τὸ ζῆφος του εἰς τὸν πρῶτον Ὑπατον Βοναπάρτην καὶ ἔπειτα αὐτοκράτορα Ναπολέοντα τὸν Α'. Ἄνθρωπος πλήρης γενναϊότητος καὶ τόλμης καὶ στρατιωτικῆς ἐμπειρίας ἐχρησιμοποίησε τὰ προσόντα αὐτοῦ ταῦτα ὅπου ἠδύνατο. Προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως Ἰωσήφ Βοναπάρτου μετὰ ἔτη τινὰ ἀγῶνων κατάρθωσε νὰ συλλάβῃ τὸν περιώνυμον ποιητικὸν ληστὴν, οὗτινος τὸ ἀληθὲς ὄνομα Μιχαὴλ Πέτζας ἐξηφανίσθη πρὸ τοῦ ρωμαντικοῦ παρεπιθέτου τοῦ *Fra Diavolo*. Ἐκεῖθεν ὁ, τε Ἰωσήφ μεταβαπτισθεὶς εἰς βασιλέα τῆς Ἰσπανίας καὶ ὁ στρατηγὸς του μετέβησαν εἰς τὴν Ἰβηρικὴν χερσόνησον. Νέοι δὲ πάλιν ἐκεῖ ἀγῶνες καὶ νέαι νίκαι κατὰ τῶν ἀνυποτάκτων ἰθαγενῶν, τῶν μὴ συναίνοντων νὰναγκωρῶσι τὸν ἐπιβαλλόμενον αὐτοῖς βασιλέα. Παραμένει ἐκεῖ ἔτη τινὰ ἀκόμη, συλλαμβάνει ἄλλον περιφημον ἀρχιληστήν, τὸν Ζουὰν Μαρτέν, ἐπιλεγόμενον καὶ *Empecinado*, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τάγου, καὶ ἐπιστρέφει εἰς Γαλλιάν μόνον μετὰ τὰς ὀλοσχεροῦς καταστροφικὰς διὰ τοὺς Γάλλους ἀλλ' ἠρωϊκὰς ἤττας τῆς Σαραγόσσης καὶ τῆς Βικτωρίας, ὅτε πλέον ἐξέλιπε πᾶσα ἐλπίς περὶ διατηρήσεως τῆς Ἰσπανίας ὑπὸ τὴν γαλλικὴν κυριαρχίαν. Παρουσιάζεται εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν στρατιωτικῶν φερῶν τὴν στολὴν του, στολὴν στρατηγῶ. Ἄλλ' ὁ Ναπολέων ἔφερε βαρῶς τὴν ἤτταν καὶ μάλι-

στα ἐφθόνη τοὺς ἀποτελοῦντας τοὺς στρατοὺς τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας στρατηγούς. Τὴν ἐπιούσαν λοιπὸν προσκαλεῖται νὰ ἐμφανισθῇ πάλιν ἐνώπιον τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν δι' ἐγγράφου τιτλοφοροῦντος αὐτὸν ταγματάρχην. Αὐτὸς ἐνδύεται στολὴν ἀπλοῦ στρατιώτου καὶ κατευθύνεται εἰς τὸ ὑπουργεῖον.

— Τί εἰν' αὐτὰ; τῷ λέγει ὁ ὑπουργός.

— Γρεναδιέρος ἢ στρατηγός! ἀπαντᾷ ὑπερηφάνως ἐκεῖνος.

Καὶ τὴν ἐπιούσαν αὐτόγραφον τοῦ ἰδίου Ναπολέοντος ἀπένεμεν εἰς αὐτὸν τὸν νόμιμον τίτλον του, τοῦ στρατηγῶ.

Ὑποχρεωμένος λοιπὸν νὰκολουθῆ τὸν πολυκύματον καὶ περιπετειώδη βίον τοῦ ἀνδρός τούτου ὁ Βίκτωρ Οὐγκῶ, παιδίον ἔτι ἐξῆρνεως στρατιώτης ἕως οὗ ἀνδρωθῆ. Νεαρῶτατος διῆλθε τὴν Ἰταλίαν ὅλην, θαυμάζων τὰς μαγευτικὰς πόλεις τῆς, τὸν ὠραῖον οὐρανὸν τῆς καὶ τὰς ἀποκεκομμένας κεφαλὰς τῶν ληστῶν, αἵτινες ἐκόσμουσεν τὰς γωνίας τῶν δρόμων τῆς, μεταβαίνων ὅπως εὐρὴ τὸν πατέρα του ἐν Νεαπόλει. Ἐκεῖθεν ἐπέστρεψεν εἰς Γαλλιάν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἄλλο ταξείδιον, καθ' ὁδὸν διὰ τὴν Ἰσπανίαν, ὅπου τοὺς προσεκάλεε πάλιν ὁ πατὴρ. Ταξείδιον διὰ τὴν Ἰσπανίαν κατὰ τὸ 1811! Δηλαδή μῆνες ὀλόκληροι διαρκοῦς ὁδοπορίας, πλήρους τρομερῶν ἐναλλαγῶν καὶ κωμικῶν ἐπεισοδίων, ἀνὰ μέσον χώρας ἐπαναστατημένης, δι' ὀρέων ἀβάτων, διὰ κοιλαδῶν καὶ χαραδρῶν καὶ βαράθρων, ὑπὸ τὴν κλαγγὴν τῶν ὄπλων ὀλοκλήρου στρατεύματος συνοδεύοντος τὸ *καραβάτιον* τῶν ταξιδιωτῶν, διότι ἄλλως ἦτο ἀδύνατος ἢ ἀνευ ἀπευκταίου ἀφίξις εἰς Μαδρίτην. Τὴν ἐπικὴν ταύτην ὁδοπορίαν ἀφηγεῖται εἰς τίνα τῶν πρώτων ποιημάτων του αὐτός ὁ ἴδιος. Ἀλλὰ χαριέστατα περιγράφει αὐτὴν ὁ Δουμάς: ἂν ἂν πᾶν λεπτόν, λέγει, ἡ ζωὴ τῶν ταξιδιωτῶν ἦτο ἐκτεθειμένη. Ἡ ἀμαξία τῆς κυρίας Οὐγκῶ παρ' ὀλίγον νὰ καταπέσῃ ἡμέραν τινὰ εἰς κρημνόν, ὁπόθεν μετὰ βίαις ἀνεσύρθη παρὰ τῶν στρατιωτῶν. Ἄλλοτε ἐν χωρίῳ τινὶ ὅπου ἐστάθμευεν ἡ πομπή, ὁ μικρὸς Βίκτωρ ἀνευρέθη ἐντὸς βόθρου μετὰ διερρηγμένην τὴν κεφαλὴν, καταπεσῶν ἐκ μάνδρας τινός, ἣν ἐπειράτο νὰ ὑπερασπίσῃ κατὰ τῶν ἄλλων παιδίων, ἅτινα διεσκέδαζον μιμουμένα τοὺς περὶ αὐτῶν ἀληθῶς πολεμοῦντας ἄνδρας. Νύκτα τινὰ ἐγκατελείφθησαν ἐν τῷ μέσῳ ἐρήμου πεδιάδος μόνον ὑπὸ τῶν λοιπῶν θραυσθείσης τῆς ἀμαξίας των, καὶ μόλις μετὰ δύο ἡμέρας κατάρθωσαν νὰ φθάσωσι τὸ *καραβάτιον*. Σταθμεύσαντες ἔπειτα ἐν ἄλλῳ χωρίῳ νύκτα τινὰ ἐξυπνίσθησαν ὑπὸ τοῦ κρότου γενικοῦ πυροβολισμοῦ, διαρκέσαντος μέχρι τῆς πρωΐας. Ἐπίστευσαν ὅτι οἱ ἐπαναστάται τοὺς προσέβαλον ὀριστικῶς πλέον καὶ ὁ, τι ἤκουον ἦτο ὁ θόρυβος τῆς μάχης· τὸ πρῶτ' ἀπεδείχθη ὅτι

οὐ φρουροῦντες στρατιῶται εἶχον ἀπατηθῆ ἐκ τῆς προσεγγίσεως εἰς τὰς σκηνὰς ἀθροῦ τινὸς ἀδεσπότη ἵππου, μὴ ἀποκριθέντος εἰς τὸ: τίς εἶ; αὐτῶν. Ἄλλην δὲ τινα ἡμέραν παρέστησαν θεαταὶ τῆς πρωτοτυποτέρας στρατιωτικῆς ἐπιθεωρήσεως: Εἰς τὸν διοικοῦντα τὸν συνοδεύοντα αὐτοὺς στρατὸν εἶχεν ἀγγεληθῆ ὅτι ἐντός μιᾶς ὥρας θὰ διήρχετο τοῦ μέρους, δι' οὗ ὤδειον, ἡ συνοδεία τῆς ἐπίσης ταξειδευούσης βασιλείσης τῆς Ἰσπανίας. Καὶ διὰ τὰ τὴν ὑποδεχθῆ ὡς ἔδει ὁ ἀρχηγὸς διέταξεν ἐκ τοῦ προχείρου ἐκεῖ ἐν ὑπαίθρῳ οἱ στρατιῶται νὰ ποδουθῶσι τὴν συνήθη καὶ νὰ φορέσωσι τὴν ἐπίσημον αὐτῶν στολήν· ἀλλ' ἡ βασιλίσσα προέτρεχε καθ' ἡμίσειαν ὥραν τῆς ἀγγελθείσης· καὶ ἐν ᾧ οἱ στρατιῶται μόνον εἶχον ἐκδοθῆ τὴν στολήν, ἣν ἐφόρου, ἐπεφάνη ἐκείνη διερχομένη. Ὁ δυστυχὴς διοικητὴς τὰ ἔχασεν ἐξ ὀλοκλήρου· βλέπων δὲ τὸ δύσκολον τῆς θέσεως προὔτιμησεν ἀντὶ νὰ λείψῃ τοῦ πρὸς τὴν βασιλίσσαν ὀφειλομένου σεβασμοῦ νὰ τῇ παράσχη αὐτὸν ὅπως ὅπως· καὶ προσέκάλεσε τοὺς στρατιώτας εἰς παράταξιν καὶ παρουσίασαν ὅπλα εἰς τὴν διαβαίνουσαν μεγαλειότητα, φέροντες ἐκ τοῦ ἱματισμοῦ των μόνον ὅ,τι ἀπητεῖτο διὰ νὰ μὴ εἶνε ἐντελῶς γυμνοί!

Ἡ περιήγησις αὕτη ἀφῆκε μεγίστην ἐντύπωσιν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ποιητοῦ.

Σταχυολογοῦμεν ἐκ τῶν αὐτῶν Ἀπομνημονεμάτων τοῦ Δουμᾶ ἄλλα τινὰ ἀνεκδοτά τῆς νεανικῆς ἡλικίας τοῦ Οὐγκώ.

Μετὰ τὴν εἰς Γαλίαν ἐπιστροφὴν καὶ τὴν δημοσίευσιν τῶν πρώτων ἔργων του, περιελθὼν εἰς διάστασιν πρὸς τὸν πατέρα του, ἀποσυρθέντα εἰς Βλοᾶ ἄπρακτον μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς αὐτοκρατορίας, προορίζοντα αὐτὸν διὰ τὴν πολυτεχνικὴν σχολήν, ἐδέχθη ἐπιχορήγησιν τινὰ ἀπομνηθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ'. Ὁ Οὐγκώ ἐνόμισεν ὅτι αὕτη τῷ ἐδίδοτο ὡς ἐνθάρρυνσις δι' ὅσα εἶχε γράψῃ. Ἄλλὰ βραδύτερον ἐμελλε νὰ μάθῃ τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς εὐνοίας ταύτης.

Δύναται τις νὰ εἶνε μεγαλοφυῆς, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἀπείρως ἀφελῆς καὶ ἀπλοῦς, καὶ τὰ δύο δὲ ταῦτα συνήγου εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν. Ἴδου δὲ ποίου ἐγκλήματος ἐκ τούτου εἶχε γέινει ὁ ἀκούσιος ἔνοχος.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶχεν ἀνακαλυφθῆ συνωμοσία τις κατὰ τῆς βασιλείας, ἧς οἱ ἀρχηγοὶ εἶχον ὄλοι συλληφθῆ, ἐκτός ἐνός ὀνομαζομένου Δελόν, ὃν εἶχεν ἄλλοτε γνωρίσει ὁ Οὐγκώ. Συγκινηθεὶς ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτη δὲν χάνει καιρὸν καὶ αὐθορμητῶς γράφει πρὸς τὴν μητέρα τοῦ ἐπαναστάτου δίδων αὐτῇ τὴν διεύθυνσιν τῆς κατακίνας του καὶ παρακαλῶν νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν υἱόν της, ὅτι εἶνε ἕτοιμος νὰ τὸν δεχθῆ καὶ νὰ τὸν κρύ-

ψῃ οἰανδῆποτε ὦραν τῆς ἡμέρας ἢ τῆς νυκτός. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐν παιδικωτάτῃ ἀπλότῃ ῥίπτει εἰς τὸ ταχυδρομεῖον. Ἡ ἀστυνομία ἐνοεῖται ὅτι τὴν ἀνοίγει, ἀναγιώσκει τὸ περιεχόμενον, παραφυλάττει καὶ συλλαμβάνει τὸν Δελόν. Ὁ Λουδοβίκος μανθάνει τὸ συμβάν, ὑποθέτει ὅτι ὁ Οὐγκώ ἐπίτηδες ἔκαμε τούτο ἵνα ὀδηγηθῆ ἡ ἀστυνομία πρὸς σύλληψιν τοῦ συνωμοτοῦ καὶ τῷ ἀπονέμει τὸ ρηθὲν ἐπίδομα.

Ἐνοεῖται ποία ἦτο ἡ ἀπελπισία τοῦ δυστυχῆ παιδίου, ὅτε ἡμέραν τινὰ ὁ διευθυντὴς τῶν ταχυδρομείων διὰ νὰ γελάσῃ μαζὶ του ἀφηγήθη τὰ συμβάντα προσθέτων ὅτι ὁ Δελὸν ἐτουφεκίσθη.

— Ἄλλὰ τότε τὸ ἐπίδομα, ὅπερ λαμβάνω, εἶνε ἡ τιμὴ τοῦ αἵματος! Ὡ! ἀνέκραξε κλαίων ὁ ποιητής.

Ἐκινδύνευε δὲ νὰ παραφρονήσῃ, ἂν ὁ αὐτὸς διευθυντὴς τῶν ταχυδρομείων δὲν τὸν καθησυχάζε βεβαιῶν αὐτὸν ὅτι ὁ Δελὸν εἶχε δραπετεύσει καὶ μετὰ ταῦτα καὶ εὐρίσκειτο ἐν Ἀγγλίᾳ.

Δὲν ἦτο ἀκόμη εἰκοσιτριετής ὅτε ἀπεφασίσθη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Καρόλου Ι'. νὰ τῷ ἀπονεμηθῆ τὸ παράσημον τοῦ ἱππότη τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς.

Ὁ τότε ὑπουργὸς Λαροσφουκῷ παρουσίασεν εἰς τὸν βασιλέα καὶ τὰ δύο ὀνόματα, τοῦ Λαμαρτίνου καὶ τοῦ Οὐγκώ, ἐν μέσῳ πλήθους ἄλλων, οἵτινες ἐπροτείνοντο πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν.

Ὁ βασιλεὺς ἔλαβε τὸν κάλαμον καὶ ἔσβυσε τὰ δύο ὀνόματα.

— Πῶς! ἀνέκραξεν ἐκπληκτός ὁ Λαροσφουκῷ, δύο ἄνθρωποι τὸσον ἐνδοξοί!

— Ἀκριβῶς διότι εἶνε ἐνδοξοί τοὺς ἔσβυσα, ἀπεκρίθη Κάρλος ὁ Ι'. Τὰ ὀνόματά των δὲν πρέπει νὰ συγχυθοῦν μὲ αὐτὸν τὸν σωρὸν. Παρουσιάσατέ μου ἐν χωριστὸν διάταγμα διὰ τοὺς κκ. Λαμαρτίνον καὶ Οὐγκώ.

Πράγματι δὲ μ' ὄλα τὰ δημοκρατικὰ φρονήματα τοῦ νεαροῦ ποιητοῦ καὶ ὁ Κάρλος ὁ Ι' καὶ ὁ Λουδοβίκος—Φίλιππος ὑπελήπτοντο, ἐξετίμων καὶ συνεπάθουν αὐτῷ μεγάλως. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ὁ τελευταῖος ἐδέχετο σχεδὸν καθ' ἑσπέραν αὐτὸν ἐν τοῖς ἀνακτόροις του καὶ συνωμίλει μέχρι βαθυτάτης νυκτός μετ' αὐτοῦ, ἕως οὐ ἀποκοιμωμένων πάντων τῶν αὐλικῶν, τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν θεραπόντων, ἠναγκάζετο καὶ νὰ τὸν συνοδεύῃ μετὰ τὴν λυχνίαν εἰς τὴν χεῖρα μέχρι τῆς κλίμακος. Ὁ δὲ Κάρλος Ι' ὄχι μόνον τὸν ἐπαρσημοφόρησεν ἀλλὰ καὶ τῷ ἤξιζε τὸ ἐπίδομα ἀπὸ 2500 φρ. εἰς 10000. Ἄλλ' ὁ Οὐγκώ δὲν ἐδέχθη διότι τούτο παρείχετο αὐτῷ ὡς ἀποζημίωσις διὰ τὴν ὑπὸ τῆς λογοκρισίας ἀπαγόρευσιν τῆς παραστάσεως τῆς *Μαριὸν Δελόρμ*, ἧς τὴν

ἄρσιν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχη καὶ μετὰ μακρὰν καὶ σοβαρωτάτην συνέντευξιν, ἣν ἔλαβε πρὸς αὐτὸν τὸν βασιλέα.

Οἱ ἀντίπαλοι, καθ' ὧν εἶχε νὰ παλαίσῃ κατὰ τὸ φιλολογικόν του στάδιον, ἦσαν οἱ μέγιστοι ἴσως τῶν ποιητῶν καὶ τῶν συγγραφέων τῶν νεωτέρων χρόνων, ὅ,τι θαυμάζει καὶ γεραίρει καὶ ἡ Γαλλία καὶ ἡ ἀνθρωπότης. Ἀλλὰ μετὰ τὰς πρώτας ἐπιτυχίας του δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐνοήσῃ ποίαν ὑπέροχον θέσιν ἐμελλε νὰ καταλάβῃ μετὰ ξὺ αὐτῶν. Τὴν συναίσθησιν λοιπὸν ταύτην τῆς ἀξίας του ἢ τὸν ἐγωϊσμόν, ἂν θέλετε, ἐπιθυμῶν νὰ πειράξῃ ὁ γνωστός δραματικὸς συγγραφεὺς Barrière τὸν ἠρώτησε ποτὲ πονηρῶς:

— Ποῖος εἶνε ὁ πρώτος ποιητὴς τῆς Γαλλίας κατὰ τὴν γνώμη σας, κ. Οὐγκώ;

Καὶ ὁ Οὐγκώ πονηρότερον:

— Ὁ Μυσσέ εἶνε ὁ δευτερός.

Ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐργάζεται, εἶνε ἐκ τῶν μάλλον ἐνδιαφερόντων καὶ ἀξίων προσοχῆς λεπτομερειῶν τῆς μελέτης τοῦ βίου οἰουδήποτε συγγραφέως. Ἀλλ' ὅλη σχεδὸν ἡ ἐργασία, ἣν μέλλει νὰ κάμῃ, παρὰ τῷ Οὐγκώ τελεῖται πρὶν ἀρχίσῃ τὴν ἐκτέλεσίν της ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ του. Ὀλόκληρα δράματα, ποιήματα, μυθιστορήματα, πρὶν γράψῃ καὶ μίαν μόνην γραμμὴν αὐτῶν, τὰ συνθέτει ἐξ ὀλοκλήρου κατὰ νοῦν. Καὶ διὰ τοῦτο διὰ τὰ σπουδαιότερα τῶν ἔργων του δὲν ἐχρειάσθη ἡ ἐλάχιστον χρονικὸν διάστημα. Τὴν «*Margion Delorme*» ἤρχισε τῇ 1 Ἰουνίου 1829 καὶ τὴν ἐτελείωσε τῇ 25 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Τὸ «*Le Roi s'amuse*» ἤρχισε τῇ 3 Ἰουνίου 1832 καὶ ἐτελείωσε τῇ 23. Διὰ τὸν *Ρουὺ-Βλας* ἐχρειάσθη ἕνα μῆνα καὶ τρεῖς ἡμέρας. Διὰ δὲ τὸν *Ἐργάνην* μόνον 24. Διὰ τὰ μυθιστορήματά του μόνον ἤθελε περισσότερον καιρὸν. Ἐν ἔτος κατέτριψεν ἐργαζόμενος εἰς τὴν *Παραλίαν τῶν Παρισίων* καὶ 10 μῆνας ἐδαπάνησε διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν *Ἐργατῶν τῆς Θαλάσσης*.

Ἐξ ἄλλου τὸ σύνθημα αὐτοῦ εἶνε: *Οὐτε μίαν ἡμέραν χωρὶς γραμμῆν*. Τοῦτο δὲ κατορθώνει κοιμώμενος ἐνωρὶς καὶ ἐγειρόμενος εἰς τὰς 6 ἂνὰ πᾶσαν πρωΐαν καὶ ἀρχίζων τὴν ἐργασίαν του. Πολλάκις ὅμως κατ' ἐξαιρέσιν ἐργάζεται καὶ τὴν νύκτα. Ὅσάκις βασιανίζεται ὑπ' ἀγρυπνίας, ἐγείρεται καὶ ἐν τῷ σκότει, χωρὶς νανάφη φῶς, ρίπτει ἐπὶ τοῦ χάρτου εἰς ἱερογλυφικὰς σημειώσεις τὰς ἐπερχομένας αὐτῷ σκέψεις· πολλάκις ἀπὸ ἐν μόνον γράμμα κατορθώνει νὰ τὰς ἐνθυμηθῇ ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ἐπαύριον.

Ἐκ τῶν προσφιλεστέρων του δὲ συνθημάτων εἶνε νὰ ἐργάζεται μὲ ἀνοικτὰ παράθυρα, εἰς τὸ ὑπαίθριον, εἰ δυνατόν. Τὴν *Παραλίαν τῶν Παρισίων* συνέγραψεν ἐν χειμῶνι, καθ' ἡμέρας παγε-

τώδεις καὶ ψυχροτάτας, ἀνάπτων μεγάλην πυρὰν ἐν τῇ ἐστίᾳ καὶ ἀφίνων νὰ εἰσέρχεται ἀπὸ τῶν παραθύρων ὁ παγωμένος ἄνεμος.

Σήμερον ὅμως ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἐργάζεται πολὺ. Πιστεύει καὶ ὁ ἴδιος ὅτι τὸ ἔργον του δὲν δύναται νὰ προβῇ περαιτέρω καὶ λέγεται ὅτι εἰπέ ποτε ἐσχάτως: «*Φοβοῦμαι μήπως ὅ,τι εἶχα νὰ εἰπῶ τὸ εἶπα καὶ ἐπαναλαμβάνω τὰ αὐτά*». Πάντες δὲ φαίνεται νομίζουν, ἂν καὶ οὐδεμίαν μεταβολὴν διαβλέπει τις εἰς τὰς ἐξέεις του, ὅτι αἱ ἀποθεώσεις, αἰτινες τῷ γίνονται, τῷ ὀφείλονται ὡς βεβαίως κατέχοντι ἐν τῇ κλίμακί τῶν ὄντων ἀνωτέραν τινὰ τῶν ἄλλων θνητῶν βαθμίδα. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι δυστυχῶς τοῦτο δὲν ἐμποδίζει νὰ ὑπόκηται εἰς ὅ,τι καὶ οἱ ἄλλοι ἀπλοὶ θνητοὶ, ὡσάκις φθάνουσιν εἰς τοιοῦτο ὄριον γήρατος. Οὕτω λέγεται ὅτι ἐκ τῶν πραγμάτων, εἰς ἃ φαίνεται δεικνύων ἰδιαιτέραν προτίμησιν, εἶνε καὶ τὸ ἀγενὲς μέταλλον, οὕτινος ἡ καταφρόνησις εἶνε ἐκ τῶν κυριωτέρων γνωρισμάτων τῶν ἀληθῶν ποιητῶν, τοῦ εἶδους μάλιστα τοῦ Οὐγκώ. Ἐνῷ δὲ ἡ ὄρασις αὐτοῦ, ἡ περιφημος ἐκείνη ισχυροτάτη ὄρασις, δι' ἧς, καθ' ἃ λέγει ὁ Gustave Planche, ἠδύνατο νὰ διακρίνη ἀπὸ τῶν πανυψηλῶν πύργων τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων φίλον του διαβαίνοντα ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου, οὐδὲως ἐξησθένησεν, ἡ ἀκοή του δὲν διατηρεῖται ὡς ἄλλοτε. Ἀκαδημαϊκὸς τις ἐπισκεφθεὶς ἐσχάτως αὐτὸν ὠμίλει ἐπὶ ἡμίσειαν περίπου ὥραν περὶ διαφορῶν· ἀλλ' ὁ Οὐγκώ ἀντέτασεν εἰς πάντα ταῦτα ἀπόλυτον σιωπὴν. Ὁ ἀκαδημαϊκὸς ἀναμείνας ἐπ' ὀλίγον ἔτι, ἠγέρθη ἐπὶ τέλους βιαίως καὶ ὡς προσβεβλημένος, ὅτε ὁ Οὐγκώ καθησυχάζων αὐτόν:

— Μὴ φεύγετε, τῷ λέγει, ἀκόμη. Ἀφ' ὅσα μῦ εἶπατε δὲν ἤκουσα οὔτε δέκα λέξεις!

Πάντοτε ὅμως καὶ ἐν τῷ γήρατι αὐτοῦ ἀκόμη θὰ ἠδύνατο νὰ μεταδώσῃ καὶ πνευματικὴν καὶ σωματικὴν ζωὴν καὶ δύναμιν εἰς εἴκοσι νέους τῆς ἐκπεφυλισμένης συγχρόνου ἐποχῆς!

M. A. M.

ΕΠΙΑΚΟΛΟΥΘΑ

ΣΤΙΓΜΙΑΙΑΣ ΟΡΓΗΣ

Διήγημα

Συνέχεια ἴδε προηγουμ. φύλλον.

Δ'.

Μολονότι ὁ Ἐσκουδιέ οὐδεὶς τὴν συνδρομὴν εἶχε ζητήσει, εἶχεν ὅμως φίλους καὶ συγγενεῖς, οἵτινες ἰδόντες αὐτὸν ὑπὸ τὸ βάρος τῆς αὐτοῦ κατηγορίας, προσεπάθησαν νὰ τὸν σώσωσιν. Οἱ μὲν ἦσαν πεπεισμένοι περὶ τῆς ἀθωότητος αὐτοῦ, οἱ δὲ ἠγνόουν τί νὰ ὑποθέσωσιν· ἀλλὰ πάντες ἐσκέφθησαν ὅτι εἶχον φιλικὸν καθήκον νὰ ἔλθωσι